

Caterina Solés Fornés asseguda a casa seva (entre el carrer d'Empúries i Poca Farina. S'hi poden observar les destrosses ocasionades per la bomba que hi va caure, causant la mort de la seva néta, Dolors Poch Colomé, de 3 anys d'edat. Col. Francesc Colomé.

disparar una alarma. Malgrat que les diverses proves realitzades a finals del 38 havien estat satisfactòries, l'invent no acabà de ser operatiu per la deriva del conflicte bèl·lic a favor del bàndol franquista³⁶.

El mes d'octubre de 1937 arribaren a l'Escala els primers refugiats procedents del País Basc, uns 200, malgrat que l'Escala, com tots els municipis costaners, era considerada "zona de guerra" pel risc d'atacs marítims. Foren allotjats en colònies i albergs, com l'hotel Empúries, les escoles i can Maranges. Més tard també se n'instal·laren en cases particulars. Immediatament es constituí el Comitè prorefugiats i s'instaurà un impost a les famílies en funció del nombre dels seus membres i la seva renda o situació econòmica³⁷.

Molts escalencs van ser obligats a anar a lluitar al front en ser mobilitzada la seva lleva. Alguns, però, hi van anar voluntàriament esperonats pels seus ideals republicans i la seva militància política o sindical. Un total de 32 hi perderen la vida, dos en el sector "nacional" i la resta en el republicà³⁸.

El final de la guerra

Després de la desfeta del front de l'Ebre a mitjans de novembre de 1938 la victòria de les tropes franquistes era només qüestió de temps. Un exemple de les dificultats, també d'ordre logístic, de l'exèrcit republicà és el fet que els primers dies de novembre de 1938, l'autoritat militar intervingué les fàbriques d'anxova i sardina de l'Escala per tal de prioritzar el subministrament de queviures als soldats que encara lluitaven.

El 26 de gener de 1939 Barcelona havia caigut en mans dels militars sollevats i la derrota de la República era imminent. Aquests fets van donar el tret de sortida que s'ha conegut com "l'èxode del 39" o "la retirada". Malgrat que el gruix de l'expedició el componien civils que fugien de la

Desperfectes ocasionats pel bombardeig a la font pública del safareig, al costat del MASLE (antic escorxador).

³⁷ Gerona-CNT i VILA, MERCÈ, opus cit.

³⁸ BOIX LURDES. "En el cinquantenari de l'acabament de la Guerra Civil: 1939-1989 (II). Cost humà de la Guerra o "Quan la mort va enfrontar germans" a *Fulls d'Història Local*, núm. 2, març 1989.